

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/90526>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-08 and may be subject to change.

ter moeilijk in te schatten in welke mate de besproken mechanismen (in)direct hebben bijgedragen tot de veranderingen in vruchtbaarheid die zich hebben voltrokken gedurende de voorbije decennia, wat de mogelijke implicaties zijn voor te verwachten toekomstige ontwikkelingen en of socio-emotionele aspecten als complementair dan wel als intermediair moeten worden gezien ten aanzien van economische en culturele 'narratives'. We kijken uit naar verder werk waarin ook deze aspecten aan bod komen.

Karel Neels

Vrooman, C. (red.)

Werkloos in crisistijd: Baanverliezers, inkomensveranderingen en sociale gevolgen; een verkenning

Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 117 pp.

ISBN 978 90 377 0451 8

Wanneer mensen werkloos zijn of worden, ondervinden zij daarvan vaak negatieve gevolgen. Het gaat dan niet alleen om een vermindering van het besteedbare inkomen, maar ook om allerlei demografische en sociale consequenties. Te denken valt bijvoorbeeld aan het meemaken van een echtscheiding of van een toenemend sociaal isolement. Logischerwijs verhoogt een economische crisis, zoals de huidige, de urgentie van onderzoek naar deze gevolgen. In *Werkloos in crisistijd: Baanverliezers,*

inkomensveranderingen en sociale gevolgen; een verkenning, geven de auteurs een empirisch beeld (in hoofdstuk 2 tot en met 4) en verbinden zij mogelijke beleidsimplicaties aan de bevindingen van het rapport (in hoofdstuk 5).

Hoofdstuk 2 van het rapport geeft een beeld van de positie van baanverliezers, waarbij de volgende vragen centraal staan: Welke groepen lopen het grootste risico om (langdurig) werkloos te worden, hoeveel procent van de risicogroepen heeft een werkende partner en hoe waarschijnlijk is het dat de partner (meer uren) gaat werken bij werkloosheid van de ander? Als hoogrisicosectoren onderscheiden de auteurs de industrie, groothandel, horeca, bouw en het transport, terwijl de risico's op werkloosheid wat minder maar nog steeds buitenproportioneel zijn in de landbouw, communicatie, detailhandel en de financiële, zakelijke en overige dienstverlening. Gecombineerd met het hebben van een flexibel contract ontstaan de vijf in het rapport onderscheiden risicogroepen. De werknemers met een flexibel contract (8 procent in de Enquête Beroepsbevolking 2007) worden toebedeeld tot de groep met een sterk verhoogd risico op werkloosheid. Werknemers in een hoogrisicosector met een vast contract behoren tot de groep met een matig verhoogd risico (26 procent). Hoewel de uitkomsten niet verrassend zijn is de vervolgstap wel innovatief en interessant. Uit een opsplitsing

naar enkele achtergrondkenmerken blijkt bijvoorbeeld dat vooral jonge niet-westerse en/of laagopgeleide mannen en vrouwen vaak in de hoogste risicogroep vallen; zij hebben het vaakst een flexibel contract. Bovendien blijken vooral oudere, laag opgeleide en/of niet-westerse mannen relatief vaak alleenstaand. Voor hen ontbreekt daarom, in theorie, bij baanverlies doorgaans een buffer.

Hoofdstuk 3 'de inkomenspositie van werklozen' is in vele opzichten het interessantst en innovatieve van het rapport, onder meer omdat het een zeer overzichtelijke uiteenzetting biedt over veranderingen in werkloosheidsregelingen en bijstandsuitkeringen. Voor verschillende cases – bijvoorbeeld 58-jarigen met 38 jaar en 40-jarigen met twintig jaar werkervaring – beschrijven de auteurs niet alleen de veranderingen in de maximale uitkeringsduur, maar ook in de vervangingsratio's. Later in het hoofdstuk worden de huidige regels gebruikt om middels simulaties te schatten wat in 2008 de inkomensgevolgen zijn van toetreding tot de WW, en daarna, wanneer de maximale termijn is verstreken, van toetreding tot de bijstand. Hierin worden de effecten van de huurtoeslag en veranderingen in hypotheekrente na inkomensverlies verdisconteerd. De conclusies van deze exercitie zijn te gedetailleerd om hier te beschrijven: de mate van de inkomensterugval verschilt nogal naar hoogte van het voorafgaande wer-

kinkomen, de huishoudsituatie, of het huishouden een woning huurt of bezit en of het om toegang tot de WW of de bijstand gaat. Bestudeer deze simulaties eens rustig!

Het laatste 'empirische' hoofdstuk behandelt de sociale en sociaal-psychologische gevolgen van werkloosheid. Voor werklozen en niet-werklozen wordt de trend in de gemiddelde mate van tevredenheid en geluk gepresenteerd. Op individueel niveau wordt aangetoond dat werklozen minder gelukkig en tevreden zijn dan werkzamen, onafhankelijk van de algemene economische situatie en andere individuele kenmerken. Om de relatie te leggen tussen werkloosheid enerzijds en relatie- en gezinsvorming en zelfdoding anderzijds, worden tijdreeksen gepresenteerd. Hieruit blijkt dat een stijging in werkloosheid samenhangt met minder huwelijken, meer scheidingen, minder geboorten en meer zelfmoord. Dit hoofdstuk heeft het meest te leiden onder het grootste manco van eigenlijk het hele rapport: een chronisch gebrek aan longitudinale panelgegevens.

Het rapport is doorspekt met titels, probleemstellingen en zinsneden die verbanden op micro-niveau impliceren en daarom zouden moeten stoelen op individuele paneldata. In de titel staat 'baanverliezers, inkomensveranderingen en sociale gevolgen'. De titel van hoofdstuk twee luidt 'baanverliezers tijdens de recessie'. In hoofdstuk twee doen de auteurs

uitspraken over langdurige werkloosheid en over de invloed van een werkende partner. Theorieën aangehaald in hoofdstuk 4 over de sociale en psychologische gevolgen van werkloosheid berusten op microrelaties. 'Al in de jaren dertig [...] toonden diverse studies aan dat het verlies van werk kan leiden tot lusteloosheid, terugtrekking uit de maatschappij, verbittering en somberheid' (p. 68). 'Aan de ene kant wordt verondersteld dat gunstige economische omstandigheden het voor mensen gemakkelijker maakt een vaste relatie aan te gaan, te trouwen en kinderen te krijgen' (p. 73).

Het gebrek aan longitudinale paneldata zorgt er zodoende in hoofdstuk 2 bijvoorbeeld al voor dat geen enkele uitspraak over langdurig werklozen is gebaseerd op analyses waarin de afhankelijke variabele de duur van werkloosheid is. Ook zijn er geen analyses te vinden over de verandering in het huishoudinkomen als gevolg van een transitie van werk naar werkloosheid en het dempende effect van een werkende partner hierop. Uitspraken zijn daarom vaak speculatief, maar conclusies worden niettemin getrokken. In hoofdstuk 4 worden correlaties tussen macrotijdreeksen gebruikt ter ondersteuning van microverbanden. Dit is op zijn minst om drie redenen problematisch. Dat, ten eerste, een verband op macro-niveau bestaat, betekent niet per se dat dit op microniveau ook het geval is. Ten tweede veronderstelt

de begeleidende tekst causale verbanden, terwijl dit met de macro-data niet is aan te tonen (ook niet met vertragingen in de modellering). Wie zegt ons dat het een stijging in het aantal werklozen leidt tot een stijging in het aantal scheidingen? Het verband kan net zo goed andersom liggen, zowel op macro- als op microniveau. En correlaties tussen twee tijdreeksen leren ons niets over de mechanismen die ervoor zorgen dat bijvoorbeeld het verliezen van een baan leidt tot het ontbinden van een echtelijke relatie. Zijn het de financiële spanningen of de mentale, of een samenspel tussen beide?

Ik grijp deze kans daarom ook met beide handen aan: Sociaal en Cultureel Planbureau, ga naast (herhaalde) cross-sectionele data alsjeblieft ook longitudinale paneldata verzamelen!

Maurice Gesthuizen

R.L. Zijdemann

Status attainment in the Netherlands, 1811-1941. Spatial and temporal variation before and during industrialization
Proefschrift Universiteit van Utrecht, 2010. ICS Dissertation series 164.
ISBN 978 90 6464 391 0

De historische sociologie en de kwantificerende sociale geschiedenis maken tegenwoordig een snelle ontwikkeling door. Waar de zeggingskracht van het onderzoek op deze terreinen vroeger